

T.C.
TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü-Eğirdir/ISPARTA
Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu (SAREM-HADYEK) Yönergesi

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Kısaltmalar

Amaç

Madde 1. Bu yönergenin amacı, Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'nde deney hayvanları ile yapılacak araştırma, test, kontrol, eğitim ve öğretim amaçlı kullanılacak yöntem ve materyalle ilgili etik standartları belirlemek, görüş bildirmek, araştırma önerileri ve uygulamalarını incelemek, deney hayvanları üzerinde yapılan bütün prosedürleri kayıt altına almak, izlenebilirliği ve denetlenebilirliğini sağlamaktır. Başvuru yapılan projelerin uygulanma aşamalarında genel etik ilke ve kurallarına, ulusal ve uluslararası antlaşma ve bildirimlerin hükümlerine, ilgili mevzuata uygun olup olmadığını incelemek ve bu amaçla yapılacak bireysel veya kurumsal başvurularda görüş bildirmektir. Bu amaçlar doğrultusunda oluşturulacak olan Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü-Eğirdir/ISPARTA Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu (SAREM-HADYEK) kuruluş ve çalışma prensipleri; planlanan tüm deneysel araştırma önerilerinin incelenmesini, uygulanmalarına izin verilmesini, onaylanmış protokole uygun olarak yapıldığının izlenmesini ve gerektiğinde sonlandırılmasına ilişkin esasları kapsamaktadır.

Kapsam

Madde 2. Bu yönerge, deneysel çalışmalarda kullanılacak olan hayvanlar için alınması gerekli izinler ile Etik Kurul'un çalışması, eğitim, öğretim ve bilimsel araştırma amaçlı çalışmalarda hayvanların kullanılmasında, bilimsel yardım ve rehberlik sağlamak için kabul edilen prensipleri, görevleri, denetim ve kurulların çalışma usullerini kapsar. Bu Yönerge;

- a) Deneysel olmayan tarımsal uygulamaları,
- b) Deneysel olmayan klinik veteriner hekimliği uygulamalarını,
- c) Veteriner sağlık ürünlerine pazarlama yetkisi verilebilmesi için gereken klinik deneyleri,
- d) Kayıtlı veya onaylı hayvancılık işletmelerinin yapmakla yükümlü olduğu uygulamaları,
- e) Birincil amacı bir hayvanın soy kütüğü veya kimliklendirilmesi olan uygulamaları, kapsamaz.

Dayanak

Madde 3. Bu yönerge, 15 Şubat 2014 tarih 28914 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik" ile 2010/63/EU sayılı "Bilimsel Amaçlarla Kullanılan Hayvanların Korunmasına İlişkin Avrupa Birliği Direktifine", 13 Aralık 2011 tarih ve 28141 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar için Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair"

Yönetmelik ve 42. Maddesine istinaden yayınlanan 18.05.2012 tarih ve 1179 sayılı Olurlu “Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmeliğin Uygulama Talimatı” ile ilgili mevzuata dayanmaktadır.

Tanımlar ve Kısaltmalar

Madde 4. Bu yönergede geçen kavram ve terimler;

3R ilkesi: Mümkün olan her durumda, canlı hayvan yerine bilimsel açıdan geçerli başka alternatif bir yöntem ya da deneme stratejisinin uygulaması, proje hedeflerinden ödün vermeden kullanılacak hayvan sayısının olabildiğince azaltılması, hayvanlara acı, eziyet, ızdırap çektirecek ve kalıcı hasar yapacak prosedürlerin iyileştirilerek hayvan refahının artırılmasını,

Çalışma: Araştırma ve eğitim amacıyla, deney hayvanları üzerinde yürütülen ve SAREM-HADYEK tarafından kabul edilmiş çalışmaları,

Çalışma izni: Tarım ve Orman Bakanlığı’na kurulma izni verilmiş ve uygun yer, proje ve planlarına göre yapılmış kuruluşların faaliyete geçmesi için, Bakanlıkça verilen izin belgesini,

Deney Hayvanları: Araştırma ve eğitim amaçlı deneysel çalışmalarda kullanılan ya da kullanılacak hayvanları,

Enstitü: Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü-Eğirdir/ISPARTA’yı,

Etik: İnsanların bireysel ve toplumsal ilişkilerinin temelini oluşturan değerleri, normları, kuralları ahlaki yönden araştıran, tutum ve davranışları belirleyen, yol gösteren ya da sınırlayan ve yürürlükteki ilkeleri irdeleyen bir felsefe alt dalını ya da başka bir deyişle "ahlak felsefesi"ni,

Etik Kurulu: Deney hayvanları ile yapılacak çalışma isteklerinin incelenmesi, bu çalışmaların etik açıdan değerlendirilmesi, izlenmesi ve görüş bildirilmesi amacıyla teşkil edilen SAREM-HADYEK’ i,

Etik Kurulu Başkanı: SAREM-HADYEK Başkanı’nı,

HADMEK: Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu’nu,

HADYEK: Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu’nu,

Hayvan Refahı Birimi: Üretici, tedarikçi, kullanıcı ve araştırmaya yetkili kuruluşlarda kurulması zorunlu olan, hayvanların refahı ve bakımından sorumlu, veteriner hekim, veteriner sağlık teknikeri veya veteriner sağlık teknisyeni unvanına sahip en az bir kişiden, kullanıcı kuruluşlarda ise bu unvanlardan birine sahip bir kişiye ilaveten biri yerel etik kurul üyesi olmak üzere en fazla üç kişiden oluşan birimi,

İyi Laboratuvar Uygulamaları: Klinik çalışmalar dışındaki sağlık ve çevre güvenliği çalışmalarının planlanması, yapılması, izlenmesi, kaydedilmesi, arşivlenmesi, rapor edilmesi şartları ve yönetim usulleri ile ilgili kalite sistemini,

Kullanıcı: Hayvanları prosedürlerde kullanmaya yetkili olan kişiyi,

Kuruluş: Tarım ve Orman Bakanlığı’na çalışma izni bulunan, müştemilatı ile birlikte açık, kapalı, yarı açık, her türlü sabit ya da taşınabilir tesis, bina veya binalar grubunu,

Laboratuvar: Kuruluşların bünyesinde yer alan, deneysel ve bilimsel amaç için deney hayvanlarına müdahale yapılan birimleri,

Ön Çalışma: SAREM-HADYEK’in izni ile laboratuvar araştırmaları ve projelerin verilmesinden önce ya da sonra, araştırma ve projelerin kabulünden önce gereç ve yöntemin uygunluğunu denemek amacıyla yapılan çalışmayı,

Prosedür: Hayvanların yalnızca organları veya dokularını kullanmak için öldürülmesi hariç; bilimsel ya da eğitim amacı için yapılacak tüm uygulamalarda hayvana bir iğnenin batırılmasıyla oluşan ağrıya eşit veya daha fazla ağrı, eziyet, sıkıntı veya kalıcı hasara yol açabilen kullanımı,

SAREM: Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü-Eğirdir/ISPARTA'yı,

SAREM-HADYEK: Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü-Eğirdir/ISPARTA Hayvan Deneyleeri Yerel Etik Kurulu,

Tür: Birbirleriyle çiftleşebilen ve üreme yeteneğine sahip yavru yetiştirme potansiyelinde olan bireylerin ait olduğu taksonomik birimi,

Uzman: Tesiste çalışacak her biri ilgili dallarında uzmanlaşmış veya akademik kariyer yapmış veteriner hekim, mühendis, kimyager, biyolog vb., gibi uzmanları ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Deney Hayvanının Kullanılma Amaçları, Etik Kurulun Kuruluş, Görev Süresi ve Çalışma Yöntemi, Yetki ve Görevleri, Çalışma İlkeleri

Deney Hayvanının Kullanılma Amaçları

Madde 5. Deney hayvanlarının kullanılma amaçları aşağıda belirtilmiştir:

- a) Temel ve bilimsel araştırmalar,
- b) Aşağıdaki amaçlardan herhangi birini taşıyan araştırmalar;
  - 1) İnsan, hayvan veya bitkilerdeki hastalık, sağlık bozuklukları ve diğer anormalliklerin önlenmesi, tanı, tedavisi veya hastalıklardan korunması
  - 2) İnsan, hayvan veya bitkilerdeki fizyolojik bozuklukların incelenmesi, belirlenmesi, düzeltilmesi veya modifikasyonu.
  - 3) Hayvanların refahı ve üretim şartlarının iyileştirilmesi.
- c) (b) bendinde belirtilen amaçlardan herhangi biri için, ilaçlar, gıda hammaddeleri, yem hammaddeleri, başka maddeler ve ürünlerin kalite, etkinlik ve güvenilirliklerinin geliştirilmesi, üretilmesi ve test edilmesi.
- d) İnsan ve hayvan sağlığı ile refahı için doğal çevrenin korunması.
- e) Türlerin korunmasını amaçlayan araştırmalar.
- f) Mesleki becerilerin kazandırılması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi için yükseköğrenim veya eğitimi.
- g) Adli tıp soruşturmaları.

HADYEK' in Kuruluş, Görev Süresi ve Çalışma Yöntemi

Madde 6. SAREM-HADYEK'in kuruluş ve çalışma yöntemi aşağıda belirtilmiştir:

- a) Enstitü Müdürlüğü tarafından görevlendirilen 15 (Başkan, Başkan vekili, Sekreteryaya Başkanı, Sekreteryalar ve Hayvan Refah birim sorumluları dâhil) üyeden oluşur.
- b) SAREM-HADYEK üyelerinin görev süresi dört yıldır. Görev süresi biten üye yeniden atanabilir veya onay ile görevlendirilebilir. Bir takvim yılı içerisinde izinsiz ve mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliği düşer. Üyelik sıfatının ölüm, emeklilik, ayrılma gibi herhangi bir sebeple sona ermesi ya da

üyeliğinin sonlandırılması halinde, yerine aynı usulle ve kalan süreyi tamamlamak üzere aynı nitelikleri taşıyan yeni bir üye görevlendirilir.

- c) Hayvan Deneyleri Etik Kurulu'nu oluşturan üyeler içerisinde; Enstitüde deney hayvanı yetiştirilmesi, üretilmesi bakımından sorumlu ve deney hayvanları kullanım sertifikasına sahip, tam gün üniteye çalışan, hayvan deneyleri konusunda en az bir yıl deneyimli bir veteriner hekim bulunması zorunludur. Enstitü dışından, enstitü ile çıkar ilişkisi olmayan sivil toplum kuruluşuna kayıtlı T.C vatandaşı sivil bir üye ile deney hayvanları ile çalışmayan ve enstitü ile çıkar ilişkisi olmayan T.C vatandaşı sivil bir üyeden oluşması gerekir.
- d) SAREM-HADYEK üyeleri, Enstitü müdürlüğünce görevlendirilir. SAREM-HADYEK başkanı ve veteriner hekim kurum veya kuruluşun tam zamanlı çalışanı olmak zorundadır. Atamalar veya onay ile görevlendirilmelere dair değişiklikler bir ay içinde HADMEK'e bildirilir. Bu yönetmelik hükümlerine aykırı hareket ettiği tespit edilen kişiler SAREM-HADYEK üyesi olarak görevlendirilemez.
- e) SAREM-HADYEK, kurul başkanının belirleyeceği gündemle en az ayda bir defa, üyelerin en az üçte ikisinin katılımı ile toplanır. HADYEK toplantısında kararlar oy çokluğu ile alınır. Oy eşitliği halinde başkanın oyu yönünde karar verilir. Üye değişikliklerinde kurul kendi çalışma usul ve esaslarını belirleyen bir yönerge hazırlar. Enstitüdeki tüm deney hayvanlarına ilişkin kayıtlar, hayvan refahı biriminde görevli deney hayvanı yetiştirilmesi, üretimi ve bakımından sorumlu veteriner hekim tarafından tutulur veya tutturulur. Söz konusu kayıtlarda temin edilen hayvanların sayıları, türleri, temin edildikleri yerler, kullanıcı kuruluşa geldiği tarih ve yapılan tüm işlemler bulunur. Bu kayıtlar en az beş yıl süreyle muhafaza edilir.
- f) SAREM-HADYEK'e yapılan başvuru Formu (Ek.1) ve taahhütname (Ek.2), aşağıda belirtilen kriterlere göre ön başvuru değerlendirmesinde bulunulur:
1. Proje adı.
  2. Proje yürütücüsü ve diğer araştırmacıların adı, adresi, görev yeri, imzası.
  3. Prosedürün yapılacağı yer ve süresi.
  4. Canlı hayvanlar üzerinde prosedür uygulayacakların eğitim sertifikaları.
  5. Başvuru tarihi.
  6. Proje önerisi.
  7. Günlük dille yazılmış teknik olmayan proje özeti.
  8. Hayvan kaynakları, tahmini hayvan sayısı, türü ve yaşı.
  9. Hayvanlar üzerinde gerçekleştirilecek prosedürler.
  10. Prosedürlerin sebep olacağı acı, eziyet, ızdırap ve kalıcı hasar düzeyi.
  11. 3R ilkesinin prosedürlerde uygulanma şekli.
  12. Kullanılması planlanan anestezi, analjezi ve diğer ağrı kesici yöntemler.
  13. Hayvanların yaşamları boyunca acı ve ızdırap çekmemesi ya da çektikleri ızdırabın azaltılması için alınacak önlemler.
  14. Prosedürlerin sonlandırılmasında insancıl öldürme metodunun belirlenmesi.
  15. Hayvan sayısını ve prosedürlerin sebep olacağı acı, eziyet, ızdırap ya da olası çevresel etkileri asgariye indirmek için uygulanacak deneysel veya gözlemsel stratejiler ile veri analiz usulleri.

16. Hayvanların birden fazla projede kullanılıp kullanılmayacağı.

17. Hayvanların barındırma, yetiştirme ve bakım şartları.

18. Projede yer alanların yetkinliği.

19. Taahhütname

- g) SAREM-HADYЕК tarafından projelere azami beş yıl süre ile izin verilir, süre uzatımı talebi olması halinde, talebin gerekçelendirilmesi şartıyla ek süre verilebilir.
- h) Bütün başvurular ve alınan kararlar, tarih ve sayı numarası verilerek kayıt altına alınır. Kayıtlar en az beş yıl süreyle muhafaza edilir. Kayıtlar HADMEK ve Bakanlığın denetimine açık tutulur.
- i) Başvurular, proje yürütücüsü tarafından yapılır. Tez çalışmaları için yürütücü, danışman öğretim üyesidir.
- j) SAREM-HADYЕК yaptığı değerlendirme sonucunda **uygun, düzeltilmesi gerekir, şartlı olarak uygun** ya da **uygun değildir** şeklinde karar verir. Kararlar başvuru sahibine başvurunun yapıldığı tarihten itibaren kırk (40) iş günü içinde yazılı olarak bildirilir. Bu süre proje değerlendirmesini de kapsar. Projenin karmaşıklığı veya birden çok bilim dalını ilgilendirdiği hallerde, SAREM-HADYЕК sözü edilen süreyi bir defaya mahsus olmak üzere on beş (15) iş gününü geçmeyecek şekilde uzatabilir. Uzatma sebebi ve süresi gerekçelendirilerek, süre sona ermeden yürütücü bilgilendirilir. SAREM-HADYЕК, bir projenin yapılabilirliğini sınamak amacıyla az sayıda hayvan üzerinde ön deneylerin yapılmasını isteyebilir. Bu durumda kesin karar, **“Şartlı olarak uygun”** kararı verilen projelerdeki usullere göre verilir.
- k) SAREM-HADYЕК üyelerine ait başvurular görüşülürken ilgili kurul üyesi görüşmelere katılamaz ve oyu kullanamaz.
- l) Hakkında **“Düzeltilmesi gerekir”** kararı verilen projeler, düzeltildikten sonra tekrar değerlendirilir. **“Şartlı olarak uygun”** kararı verilen projeler, SAREM-HADYЕК tarafından belirlenecek bir süre boyunca, hayvan refahı birimi tarafından izlenip, istenen şartların yerine getirilip getirilmediği değerlendirildikten sonra uygun ya da uygun değildir şeklinde karara bağlanır ve proje ile ilgili SAREM-HADYЕК’e rapor verilir.
- m) İzin verilen projelerde hayvan refahını olumsuz etkileyecek herhangi bir değişiklik olup olmadığı yerel etik kurulu tarafından denetlenir. SAREM-HADYЕК, onaylanan projede belirtilen prosedürlere uyulmaması durumunda, verilen izni iptal eder. İznin iptal edilmesi durumunda; hayvan refahı birimi tarafından, projede kullanılan veya kullanılması öngörülen hayvanların refahının olumsuz yönde etkilenmemesi sağlanır.
- n) SAREM-HADYЕК onayı alındıktan sonra projedeki veya çalışmaya katılacak kişilerdeki değişiklikler proje yürütücüsü tarafından SAREM-HADYЕК’e yazılı olarak bildirilir ve onayı alınır.
- o) SAREM-HADYЕК gerektiğinde konusunda deneyimli uzmanların yazılı görüşlerini alabilir veya Etik Kurul toplantısına davet ederek görüş alabilir.
- p) Aşağıdaki müdahaleler SAREM-HADYЕК iznine tabi değildir:
- 1) Teşhis ve tedavi amaçlı klinik uygulamalar.
  - 2) Ölü hayvan veya dokusu, mezbaha materyalleri, atık fetuslar ile yapılan prosedürler.
  - 3) Süt sağma.
  - 4) Dışkı veya altlık örneği toplama.
  - 5) Sürüntü ile örnek alma

- q) Tür tanımlama ile ilgili doğadan yaban hayvanı kullanılmasında Genel Müdürlükten alınan izin, SAREM-HADYEK izni yerine geçer.
- r) Saha araştırmalarının birden fazla ilde yürütülmesi halinde sadece bir yerin HADYEK onayının alınması yeterlidir.

Etik Kurulun Yetkileri

Madde 7. SAREM-HAYDEK'in yetkileri;

- a) Yönerge kapsamında, Enstitü birimlerinde deney hayvanları üzerinde yapılacak bütün uygulamaların, SAREM-HADYEK tarafından onaylanmış olması zorunludur. SAREM-HADYEK onaylı deney hayvanları ünitelerinde projelere "Hayvan Haklarına ve Hayvan Deneyleri Etiğine uygundur" iznini vermeye yetkilidir.
- b) Hayvan Refahı Birimi ile birlikte onay verdiği projelerin tüm çalışmalarını, verilerini ve sonuçlarını takip etme, inceleme ve denetleme yetkisine haizdir.
- c) İncelemeleri sırasında özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin imza koyduğu uluslararası sözleşmeleri ve bildirgeleri göz önünde bulundurur. Belgelerde, bu bildirgelere uygunluk aranır. SAREM-HADYEK, ulusal veya uluslararası metinlerde henüz düzenlenmemiş bir sorunla karşılaştığında bununla ilgili ilkeler oluşturabilir.

Etik Kurulun Görevleri

Madde 8. SAREM-HAYDEK görevlerini, 1 inci madde çerçevesinde yerine getirir.

Bu amaçla;

- a) İlgili yönetmelik hükümleri ile Merkezi Etik Kurulun belirlediği etik ilkeler ve iyi laboratuvar uygulamaları çerçevesinde kendi çalışma usul ve esasları hakkında yönerge hazırlar. Gerektiğinde değişiklik önerileri yaparak Merkezi Etik Kurul onayına sunar ve bu amaçla gerekli düzenlemeleri yapar,
- b) Deney hayvanları üzerinde yapılacak işlemlerin onaylanmış protokole uygun olarak yapılmasını sağlar,
- c) Hayvanlar üzerinde yapılacak çalışmaların onaylanmış protokole uygun olarak yapılmasının denetlenmesine, gerektiğinde sonlandırılmasına karar verir,
- d) Etiğin yaşama saygı ilkesi her türlü hayvan türü için geçerli kabul edildiğinden, bilimsel araştırmalarda kullanılması zorunlu olan deney hayvanlarına yapılan kötü uygulamaların önlenmesini sağlar,
- e) Ağır acı, stres ya da buna denk eziyet veren deneylerde bir hayvanın bir defadan fazla kullanılmamasını sağlar,
- f) Hayvanlara mümkün olduğu kadar az acı çektirerek ve en az strese sokarak bilimsel açıdan güvenilir veri elde edilmesini sağlar,
- g) Her türlü hayvanın deneylerde kullanımının etik kurallara uygun olup olmadığına karar verir,
- h) Onay alınmadan deney hayvanı kullanılmasını engeller,
- i) Hayvanlarla çalışacak personelin ehil olup olmadığını değerlendirir,
- j) "Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası" olmayanların hayvan deneyleri yapmasını engeller,

- k) Deney hayvanlarıyla çalışacak personelin eğitilmesi için sertifika programları düzenler,
- l) Birim koşullarının deney hayvanlarıyla çalışmaya uygun olup olmadığını denetler,
- m) Deney hayvanları ile çalışma yapılan yerlerin uygunluklarını onaylar,
- n) Deney hayvanlarıyla uğraşan personelin iş koşullarını, işyeri sağlık kurallarına uygunluk yönünden denetler,
- o) Deney hayvanları yetiştirme ve barındırma koşullarının etik yönden uygun olup olmadığını denetler,
- p) Deney hayvanları kullanım sürecinin 3R ilkelerine ve etik kurallarına uygun olarak sürdürülmesini denetler, bu amaçla gerekli düzenlemeleri yapar, etik kurallarına uygun olarak sürdürülmesini denetler,
- q) SAREM-HADYЕК tarafından izin verilen çalışmalarda, deney hayvanı kullanımı ile ilgili her türlü veriyi toplar ve "Deney Hayvanları Kullanımı Yıllık Raporu" nu hazırlar ve HADMEK'e sunar,
- r) Deneysel çalışmalar sonunda ortaya çıkan atıklar, ölü hayvanlar ve tıbbi atıkların 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesince bertarafını sağlar,
- s) 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun ve ilgili mevzuatın getirdiği hükümler çerçevesinde deney hayvanlarının kayıt altına alınmalarını ve izlenebilmelerini sağlar,
- t) Deney hayvanları üzerinde yapılacak uygulamalarda uygun ağrı kesici ve anestezi kullanılmasını sağlar,
- u) Deneyin insan veya hayvanların hayati ihtiyaçlarının karşılanması için yeterli önem taşımadığı kanaatine varıldığında, hayvanın uzun süreli ağır acı yaşayacağı ya da yaşayabileceği bir deneye tabi tutulmasının önlenmesini sağlar,

SAREM-HADYЕК'in çalışma ilkeleri

Madde 9. Deney hayvanları üzerinde eğitim ve araştırma amacıyla yapılacak çalışmaların yürütülmesinde aşağıdaki hususlara uyulur;

- a) Araştırmalar süresince kullanılan deney hayvanlarına, türüne uygun şartlar hazırlar ve en iyi fizyolojik, davranışsal ve çevresel koşulların teminini sağlar,
- b) Uygun şekilde eğitilmiş personel tarafından uygun koşullarda deney hayvanı bakımını sağlar,
- c) Araştırılan bilginin elde edilmesinde geçerliliği kanıtlanmış alternatif yöntemler varsa; hayvan deneylerini etik olarak uygun görülmemesini ve daha önceden ayrıntılı olarak yapılmış deneylerin tekrar edilmesinin önlenmesini sağlar,
- d) Deney için en uygun hayvan ve yöntemin seçilmesini ve bilimsel sonucu verebilecek en az sayıda hayvan kullanılmasını sağlar,
- e) Eğitim için sunum amacıyla kongre, konferans ve seminerlerde ağırlı deneylerin yapılmamasını sağlar,
- f) Araştırmada kullanılan ve yaşamlarını sürdüren deney hayvanlarına, deney sonunda sağlıklı yaşam koşullarının teminini sağlar,
- g) Hayvanları ağır ve uzun süreli acıya maruz bırakacak deneylerin etik kurul tarafından etik ilkeler çerçevesinde uygun görülmesinden sonra yapılmasını sağlar.
- h) Yalnızca Enstitü bünyesindeki hayvan refahı biriminin denetiminde gerçekleştirilecek prosedürlere izin vermek.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hayvan Deneyleri İle İlgili Etik İlkeler, İzin Zorunluluğu

Hayvan Deneyleri İle İlgili Etik İlkeler

Madde 10. Deney hayvanları üzerinde eğitim ve araştırma amacıyla yapılacak çalışmaların yürütülmesinde aşağıdaki hususlara uyulur;

- a) Bu yönergede açıkça belirtilen ilkelere bağlı kalındığı sürece, insan ve hayvan sağlığı konusunda bilime katkıda bulunacak eğitim, öğretim ve bilimsel amaçlı çalışmalar, uygun anestezi uygulanan ve ağrıya duyarsızlaştırılan hayvanlarda gerçekleştirilebilir.
- b) Deneysel çalışmalarda kullanılması zorunlu olan deney hayvanlarına karşı saygı göstermek ve etik açıdan tutarlı olmak araştırmacıların başta gelen sorumlulukları arasında olmalıdır.
- c) Deney hayvanları üzerinde yapılacak bütün deneysel çalışmalar, bu konuda uygun eğitimi almış deneyimli kişiler tarafından ya da bu kişilerin denetimi ve danışmanlığı altında yürütülmelidir. İlk defa çalışma yapacak öğrenci ya da araştırmacılar anestezi ve diğer cerrahi teknikler hakkında bir eğitim almadan invazif yöntemleri uygulamamalıdır.
- d) Deney hayvanı kullanılmadan, geçerliliği kanıtlanmış diğer bilimsel alternatif yöntemler (video, in vitro biyolojik sistemler, bilgisayar simülasyon ve matematiksel yöntemler gibi) varsa deney yapılmamalıdır. Daha önce ayrıntılı olarak yapılmış çalışmalar tekrarlanamaz.
- e) Silah, cephane, tütün ürünleri, deterjanlar ve kozmetik ürünlerin geliştirilmesi ya da denenmesi amacıyla hayvanlar üzerinde deneysel çalışma yapılamaz.
- f) Deney hayvanının tekrar kullanılıp kullanılmayacağına sorumlu veteriner hekim karar verir.
- g) Deneysel çalışma için en uygun cins, tür, kalite ve sayıda hayvan modeli seçilmeli ve bilimsel olarak geçerli sonuçları verebilecek mümkün olan en az sayıda ve en az kompleks tür tercih edilmeli, deney hayvanı ile gereç-yöntemin uygunluğunu belirlemek üzere “**Şarhli olarak uygun**” görülen başvurularda ön çalışma yapılması istenebilir.
- h) Yetiştirilen ve deneylerde kullanılan bütün hayvanların, güncel uluslararası standart ve kurallar kapsamında türlerine uygun fizyolojik, psikolojik ve çevresel koşullarda, uygun bakım, besleme ile sağlıklı ve rahat yaşamalarına olanak sağlanmalıdır.
- i) Deney hayvanlarının nakilleri sırasında türlerine ve özelliklerine uygun şartlar sağlanmalıdır.
- j) Araştırmacılar, insanda ağrı ile sonuçlanan işlemlerin omurgalı hayvan türlerinde de ağrıya neden olacağını göz önünde bulundurarak çalışmalarını en az ağrı ve sıkıntı yaratacak koşullarda, uygun sedasyon ve anestezi yöntemlerini kullanarak yapmalıdır. Nöromuskülerblokaj yapan ajanlar bilinç kaybı oluşturmadan paralize (felç) neden olduğu için anestezi madde yerine kullanılamazlar.
- k) Kullanılacak deney hayvanlarının fiziksel hareketlerini ve ihtiyaçlarını sınırlayan prosedürler çalışmanın amacına ulaşması için gereken en az sürede olmalıdır.

- l) Araştırmacılar, aşağıdaki prosedürlerin kullanımında özellikle duyarlı olmalıdır; Uygulama öncesi ve sonrası dönemlerde sedadif ve anesteziğin kullanılmasını kısıtlayan çalışmalar, ağrı duyusunun azaltılmadığı paralizisi ve immobilizasyon stresi gibi durumlar, elektrik şoku ve anormal çevre şartlarının (düşük ya da yüksek ısı, ışık, kirlilik gibi) kullanılarak yaşam şartlarının olumsuzlaştırıldığı çalışmalar, ağrı ve stres gibi travma ile ilgili çalışmalar, deney hayvanının fizyolojik beslenme koşullarına uymayan (uzun süreli besin verilmemesi gibi) durumlar.
- m) Uzun süreli çalışmalarda, hayvanın yaşam koşullarının en iyi düzeyde tutulması için gereken özen gösterilmelidir. Yiyecek ve su kısıntısı ya da kesilmesini kapsayan deneysel prosedürler, kısa süreli olmalı ve hayvan sağlığına zararlı hiçbir yan etkiye sahip olmamalıdır.
- n) Çevreyi etkileyebilecek çalışmaların yürütülmesinde özel bir dikkat gösterilmelidir. Çalışma sonunda ortaya çıkan atıklar ile ölü hayvanların ve biyolojik materyalin, çevreye, insan ve hayvan sağlığına zarar vermemesi için tüm atıklar uygun şekilde imha edilmelidir.
- o) Çalışmanın sonunda şiddetli ve sürekli ağrı çeken, iyileşmesi mümkün olmayan, yaşamını sürdüremeyecek durumda ve çevresi için risk oluşturabilecek olan deney hayvanlarının, tercihen prosedür sırasında veya sonunda, insani bir yöntemle ve gerekçeleri belirtilerek yaşamlarına son verilebilir. Ötenazide, ani ve ağrısız bir ölümle sonuçlanacak bir yöntem seçilir ve deney hayvanı ancak ölüm kriterleri kanıtlandıktan sonra atılabilir. 13.12.2011 tarih ve 28141sayılı Resmi Gazetede Yayımlanarak yürürlüğe giren “Deneysel Ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik’ in Ek-9’daki hayvanları öldürme yöntemleri dikkate alınarak öldürme işlemi gerçekleştirilebilir.
- p) Deney hayvanları ile yapılan çalışmalar, basın-yayın gibi kitle iletişim araçları ile sergilenemez.

İzin Zorunluluğu

Madde 11. Aşağıda belirtilen çalışmalarda Etik Kurul'un onayının alınması ile kurul etik açıdan inceleme ve değerlendirme yapar.

- a) Enstitü sorumluluğundaki deney hayvanları olan “Sazan balığı, Gökkuşuğı alabalığı, Sudak balığı, Yağ balığı, Eğrez balığı, Kadife balığı, havuz balığı, Gümüş balığı, Turna balığı, Yayın balığı, Siraz balığı, Çapak balığı, Dişli sazancık balığı, Sivrisinek balığı, Acıbalık, Bıyıklı balık, İnci balığı, İnci kefali, Kızılgöz balığı, Kızılkant balığı, Gördek balığı, Tatlısu kolyozu, Dere pisisi, Tatlı su kefali, Tatlı su levreğı, Dere kaya balığı, Karaburun balığı, Kababurun balığı, Dağ alası, Horozbina balığı, Çamur balığı, Gökçe balığı, Tahta balığı, Doktor balığı, Yılan balığı, Levkit balığı, Ot sazanı balığı, Zebra balığı, Lepistes balığı, Tilapia balığı, Japon balığı, Cıklet balığı, Moli balığı, Mersin balığı, Çizgili sazan, Şabut balığı, Kızılca kurbağa, Toprak kurbağası, Kafkas kurbağası, Siğilli kurbağa, Kafkas siğilli kurbağası, Gece kurbağası, Değişken desenli gece kurbağası, Yeşil kurbağa, Ağaç kurbağası, Çevik kurbağa, Toros kurbağası endemik, Uludağ kurbağası, Şeritli kurbağa, Tavas kurbağası endemik, Ova kurbağası, Anadolu kurbağası endemik ve Levanten ova kurbağası” türlerine ait araştırma projesi, tez (yüksek lisans ve doktora) çalışmasına yönelik hayvan deneyleri ve gözlemleri,

- b) Eğitim amacıyla yapılacak öğrenci pratikleri ve demonstrasyonlar,
- c) Bir metot öğrenilmesi ve el alıştırmaları için yapılacak testler ve çalışmalar,
- d) Enstitünün dışından temin edilecek deney hayvanları ile ilgili SAREM bünyesinde yapılacak çalışmalar,
- e) Rutin deneysel uygulamalar için kuruldan bir defaya mahsus olarak gerekli izinler alınır. Her uygulama için tekrar izin alınmasına gerek yoktur. Deneysel uygulamalarda ortaya konacak değişiklikler bildirilerek her defasında kurul onayı yenilenmelidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Başvuru İşlemleri, Başvuru Sahiplerinin Sorumlulukları, İnceleme Yöntemi, Raporların Hazırlanması ve İçeriği, Kararlar

Başvuru İşlemleri

Madde 12. SAREM-HADYEK'e başvurular, ilgili formların (**Ek.1 ve Ek.2**) doldurularak Etik Kurul Başkanlığı'na teslim edilmesi ile yapılır. Bütün başvuruların proje yürütücüsü tarafından yapılması gereklidir. Deneysel araştırma yapmak üzere yazılı olarak başvuran tüm araştırmacılar, çalışmalarını yürütebilmesi için Etik Kurul onayını almak zorundadır.

Etik Kurul Başkanlığı'na yapılan başvurular;

- a) SAREM hayvan refahı ünitesinde yapılması planlanan başvurularda hayvan refahı ünitesinin uygunluğunun teyidi için enstitü müdürlüğünün resmi görüşlerinin alınması gerekir.
- b) SAREM-HADYEK Yönergesi 2. Bölüm, 6. Madde (f) bendi kapsamında ön değerlendirmeye alınır.
- c) Kurum dışından temin ettikleri deney hayvanları ile çalışma taleplerinde bulunan başvuru sahiplerinden ek olarak temin edilen deney hayvanlarına ait, yasal hayvan üreticisi ve tedarikçilerinden alındığına dair belge istenir.
- d) Ön değerlendirmeyi geçen başvurular etik açıdan incelemeye alınır.
- e) SAREM-HADYEK tarafından kabul görmesi durumunda çalışmaya izin verilir.

Başvuru Sahiplerinin Sorumlulukları

Madde 13. Etik Kurul'a yapılacak başvurularda kişisel beyan esastır ve başvuru sahipleri aşağıdaki hususları kabul etmişlerdir.

- a) Başvuru formlarında vermiş oldukları bilgilerin doğruluğunu teyit etmişlerdir.
- b) Etik Kurul onayı olmadan çalışmaya başlamayacaklarını taahhüt etmişlerdir.
- c) Deney hayvanlarında yapılacak işlemleri başvuru formunda belirtilen hususlara uygun şekilde yapmayı ve SAREM-HADYEK'in çalışmaları izleme isteğinde bulunması durumunda, çalışmanın yapıldığı laboratuvarlarını, SAREM-HADYEK Hayvan Refahı Birimi üyelerine açmayı kabul etmişlerdir.
- d) Etik Kurul onayından sonra araştırma projesinde yapılan değişiklikler kurula yazılı olarak bildirilmelidir ve tekrar onayının alınması gerekmektedir. Ayrıca, hayvan refahı birimine 3 ayda bir rapor hazırlamayı kabul etmişlerdir.

İnceleme Yöntemi

Madde 14. SAREM-HADYЕК, ulusal ve uluslararası sözleşmeleri ve bildirgeleri de göz önünde bulundurarak projeleri, ilgili mevzuata göre etik ve deontolojik yönleriyle inceler ve açıklığa kavuşturur. Ulusal ve uluslararası metinlerde düzenlenmemiş bir sorunla karşılaşıldığında bunu ilkeye bağlayabilir.

Raporların Hazırlanması ve İçeriği

Madde 15. Usulüne uygun olarak yapıldığı saptanan başvurular incelenmek üzere belirlenen raportörlere (SAREM-HADYЕК üyeleri) iletilir. Raportörlerin görüşlerini hazırlamasını takiben, ilk Etik Kurul toplantısında başvuru gündeme alınarak değerlendirilir. Raportörler çalışmayı yapmak isteyenle mülakat yapılmasını isteme hakkına da sahiptir. Etik Kurul, yaptığı değerlendirme neticesinde "**Uygun**", "**Düzeltilmesi gerekir**" "**Şartlı olarak uygun**" ya da "**Uygun değildir**" şeklinde karar verir. Etik Kurul üyelerine ait başvurular görüşülürken ilgili Kurul üyesi görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.

Madde 16. Etik Kurul, deney hayvanlarında uygulama yapacak kişilerin ehil olup olmadıklarını da değerlendirebilir ve yeterli görmemesi halinde eğitim almaları için alanlarında deneyimli bir araştırmacıyla bir süre çalışmalarını veya bir eğitimden geçmelerini isteyebilir.

Kararlar

Madde 17. SAREM- HADYЕК başkanının gündemli çağrısı üzerine toplanan kurul, kendisine gönderilen başvuru formlarını inceledikten sonra hazırladığı raporları belli bir süre içinde proje yöneticisine gönderir. Kararlar, kurul üye sayısının çoğunluğuna göre alınır, oy eşitliği durumunda başkanın oyu yönünde karar verilir. Proje başvuruları, incelendikten sonra sonuçlar yazılı olarak başvuru sahibine gönderilir.

Madde 18. Hazırlanan raporlar, Etik Kurulu'nda tartışmaya açıldıktan sonra oylanır ve kesin rapor kurul üyeleri tarafından imzalanır. Karara katılmayan üye "**karşı oy**" gerekçesini yazmak zorundadır.

Madde 19. Raporda etik değerlendirme ve sonuç, gerekçesi ile belirtilir. Başvuru etik ilkelere uygun ise "**Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Yönergesi ilkelerine uyulmuştur.**" cümlesine yer verilir. Bu ifade "**Etik Kurulu Onayı**" olarak kabul edilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Deney Hayvanları Kullanımına Ait Eğitim Sertifikası Programı

Madde 20. Deney Hayvanı Kullanım Sertifikası eğitim Programları Tarım ve Orman Bakanlığınca yayımlanan mevzuata uygun olarak düzenlenecektir.

ALTINCI BÖLÜM

Son Hükümler, Yürürlük, Yürütme

Son Hükümler

Madde 21. Bu yönergede belirtilen ilkelere uygun olmayan eğitim, öğretim ve bilimsel araştırma amaçlı çalışmalar, SAREM Deney Hayvanları Birimi ile Enstitünün diğer birimlerinde yapılamaz.

Madde 22. Yönergenin kabul tarihinden itibaren yapılmış hayvan deneylerine dayalı bilimsel makaleler ve sunumlarda, "**Etik Kurulu ilkelerine uyulmuştur.**" ifadesi yer almalıdır.

Madde 23. Etik Kurulu'na başvuru yapılmadan sunulacak olan bildiri ve posterler ile yayımlanacak makalelerde yer alacak olan "Etik Kurulu ilkelerine uyulmuştur." beyanından doğabilecek etik sorunların tüm sorumluluğu araştırmacı/araştırmacılara ait olacaktır.

Madde 24. Etik Kurul kararları gizli olup, başvuru sahiplerinden başkasına bilgi verilmez.

Madde 25. SAREM-HADYEK sadece Su Ürünleri Alanındaki başvuruları değerlendirmek ve karar vermekle yetkilidir.

Yürürlük

Madde 26. Bu Yönerge, Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurul Başkanlığı tarafından onaylanmasından itibaren yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 27. Bu yönerge hükümleri Enstitü Müdürü tarafından yürütülür.

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIğI
SU ÜRÜNLERİ ARALTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ-Eğirdir/ISPARTA
HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU (SAREM-HADYEK) BAŞKANLIğINA,

“.....”
başlıklı çalışmanın Etik Kurulda değerlendirilmesi hususunda gereğini arz ederim.../.../20...

Proje Yürütücüsü
Adı-Soyadı
İmza

EKLER:

- 1-Başvuru Formu
- 2-Taahhütname

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
SU ÜRÜNLERİ ARALTIYMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ-Eğirdir/ISPARTA
HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU (SAREM-HADYEK) BAŞVURU FORMU

A.UYGULAMA (EĞİTİM, ARAŞTIRMA, PROJE VEYA DENEYSSEL TEST) İLE İLGİLİ BİLGİLER

A.1. Uygulamanın Adı:							
A.2. Uygulamanın Türü:							
☐ Laboratuvar Çalışması		☐ Eğitim		☐ Araştırma Projesi		☐ Deneysel Test	
☐ Doktora tezi		☐ Yüksek Lisans tezi		☐ Uzmanlık tezi		☐ Diğer.....	
A.3. Uygulama Sorumlusu Kişi veya Kişiler:							
Bölüm Başkanı/Laboratuvar Şefi/Uzman:							
Adı, Soyadı, Unvanı:							
Kurumu:							
Laboratuvar /Anabilim Dalı / Klinik Bilimleri Bölümü Adı:							
İş telefonu:							
Cep telefonu:							
Başvuru tarihi:							
A.4. Araştırmaya Katılacak Tüm Araştırmacıların Listesi							
Adı-Soyadı, Ünvanı	Laboratuvarı /Anabilim Dalı- Bölüm/ Kurumu	Uygulamadaki görevi	Deney Hayvanları Kullanımı Sertifikası var mı?	E-mail	Telefon	İmza	Telefon
A.5. Uygulamanın Amacı (Teknik dil kullanmadan, konu dışı kişilerin de anlayabileceği sade bir şekilde açıklayınız.):							
A.6. Projede Yer Alanların Yetkiliği:							
A.7. Proje ise Özeti (Giriş, materyal-yöntem, bilime katkısı kısaca açıklanmalıdır):							

B. KULLANILACAK HAYVANLAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

B.1. Deneysel Hayvanın Kimliği: Kullanılacak Hayvan Türü: Cinsiyet: Yaşı: Sayısı: Deney hayvanının temin edileceği yer:			
B.2. Hayvanlar Üzerinde Gerçekleştirilecek Prosedürler:			
B.3. Prosedürlerin Sebep Olacağı Acı, Eziyet, İzdırıp ve Kalıcı Hasar Düzeyi:			
B.4. 3R İlkesinin Prosedürlerde Uygulanma Şekli:			
B.5. Uygulamalarda Deney Grupları ve Sayıları:			
	Gerekli minimum hayvan sayısı	Tekrar sayısı	Kullanılan toplam hayvan sayısı
Grup I			
Grup II			
Grup III			
Grup IV			
TOPLAM			

C. UYGULAMALARLA İLGİLİ BİLGİLER

C.1. Deneyde kimyasal ve biyolojik maddeler ve farmakolojik ajanlar kullanılacak mı? ☐ Hayır ☐ Evet Evet (Kullanılacak) ise:				
	İlaç 1	İlaç 2	İlaç 3	İlaç 4
Adı (satışa sunulan şekliyle)				
Türü				
Uygulama doz miktarı (mg/kg)				
Uygulama yolu/şekli				
Uygulama sıklığı				
C.2. Cerrahi Uygulamalar				
C.2.a.Cerrahi Öncesi İşlemler:				
C.2.b. Kullanılması Planlanan Anestezi, Analjezi ve Diğer Ağrı Kesici Yöntemler:				

C.2.c. Anestezi ve Analjezide Kullanılacak Anestezik, Analjezik, Sedatif ya da Nöromusküler Bloke Edici İlaçlar:

	İlaç 1	İlaç 2	İlaç 3	İlaç 4
Adı				
Tür				
Doz (mg/kg)				
Uygulama				
Uygulama sıklığı				

C.2.d. Cerrahi İşlemler:

C.2.e. Uygulama Süresi:

C.2.f. Uygulama Sonrası Bakım:

C.2.g. Hayvanların Yaşamları Boyunca Acı ve İzdırap Çekmemesi ya da Çektikleri İzdırabın Azaltılması İçin Alınacak Önlemler:

C.2.h. Hayvanların Birden Fazla Projede Kullanılıp Kullanılmayacağı:

C.3. Diğer İşlemler

C.3.a. Cerrahi Dışı İşlemler:

C.3.b. Örnek Toplama İşlemleri:

D. PROSEDÜRLERİN SONLANDIRILMASI

D.1. Prosedürlerin Sonlandırılma Süresi:

D.2. Ötenazi Uygulanacaksa İnsancıl Öldürme Metodunun Belirlenmesi:

D.3. Hayvan Sayısını ve Prosedürlerin Sebep Olacağı Acı, Eziyet, İzdırap Ya da Olası Çevresel Etkileri Asgariye İndirmek İçin Uygulanacak Deneysel Veya Gözlemsel Stratejiler İle Veri Analiz Usulleri:

E. HAYVAN SAĞLIĞI, KARANTİNA, KOŞULLANDIRMA, BARINAK ÖZELLİKLERİ, ÇEVRESEL ETKİLER VE KORUNMA ŞARTLARI

E.1. Deneyin Yapılacağı Yerin Uygunluğu:

E.2. Hayvanların Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Barınacağı Yer ve Uygunluğu:

E.3. Bakımdan Sorumlu Araştırmacı veya Araştırmacılar:

E.4. Kullanılacak Karantina ve Koşullandırma Yöntemleri Varsa Açıklayınız.

E.5. Herhangi Özel Bir Barınak, Ekipman ya da Hayvan Bakımı (Su, Özel Diyet, İlaç Uygulaması Ya Da Atık Kontrolü, vb.) Kullanılacaksa Açıklayınız.

E.6. Özel Bir Diyet Uygulanmasının Gerekçelerini Ve Deney Hayvanlarının Sağlığı Üzerindeki Etkilerini Kısaca Açıklayınız.

E.7. İnsanlara ya da başka hayvanlara zararı dokunabilecek ajanlar (enfeksiyon ajanı, kanserojen madde, radyoaktif ajan, biyolojik toksin, antineoplastik/sitotoksik ajan, değişik ilaçlar, rekombinant DNA ve diğerleri) verilen hayvanlar nerede barındırılacaktır?

Aşağıdaki tabloyu hayvan barınağında tutulan zararlı ajanları alacak hayvanlar için doldurunuz. *Dörtten

	Ajan 1	Ajan 2	Ajan 3	Ajan 4
Tehlikeli ajan				
Tehlikenin türü				
Uygulama miktarı				
Uygulama yolu				
Hayvanların maruz kalacağı süre				
Tehlike barınağa getirilecek mi? (Evet/Hayır)				
Tehlike barınakta iken hayvanlar tarafından bulaştırılacak mı? (Evet/Hayır)				
Tehlikenin barınakta bulunma süresi				

fazla ajan kullanılacak ise eklenecek olanları içerebilecek şekilde tabloyu çoğaltınız.

E.8. Tabloda Belirtilen Tehlikelerden Herhangi Biri Enfeksiyon Olarak Tanımlanıyorsa Personeli ve Diğer Hayvanları Bu Enfeksiyon Ajanlarından Korumak İçin Kullanılacak Prosedürü Tanımlayınız:

E.9. Tabloda Belirtilen Tehlikelerden Herhangi Biri Enfeksiyon Olarak Tanımlanıyorsa Personeli ve Diğer Hayvanları Bu Enfeksiyon Ajanlarından Korumak İçin Kullanılacak Prosedürü Tanımlayınız:

E.10. Tabloda Belirtilen Tehlikelerden Herhangi Biri Radyoaktif ise Personelin ve Diğer Hayvanların Radyoaktif Maddelerden Korunması İçin Alınacak Önlemleri, Radyoaktif Atıkların Yok Edilme Yöntemlerini ve Radyoaktif Gözlemi Kısaca Açıklayınız:

E.11. Tabloda Belirtilen Tehlikelerden Herhangi Biri Kanserojen, Toksik ya da Kimyasal ise Personeli ve Diğer Hayvanları Bu Tehlikelere Karşı Nasıl Koruyacağınızı Açıklayınız:

E.12. Biyolojik Materyaller / Hayvan Ürünleri(hücre kültürleri, kan, hibridomalar, tümörler, monoklonal/poliklonal antikor, embriyonik kök hücreleri, vb.) kullanılacaksa adını, niteliklerini ve kaynağını belirtiniz:

F. GENEL BİLGİLER

F.1. Mali Kaynak

Araştırma Fonu Desteği: Var Yok

Üniversite Özel sektör Tübitak San-tez

Uluslararası.....Diğer .....

F.2. Araştırma Süresi:

Deney Sırasında Deney Hayvanları Laboratuvarını Kullanma Süresi:

Deneylere Başlama Tarihi:

Deneylerin Bitiş Tarihi:

G. PROJE YÜRÜTÜCÜSÜNE AİT BİLGİLER

Adı Soyadı:.....

Adresi :

.....
.....
.....

Telefonu:.....

E-mail :.....

İmzası:.....

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
SU ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ-Eğirdir/ISPARTA
HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU(SAREM-HADYEK)
TAAHHÜTNAME

.../.../20...

Çalışmanın Tam Adı:

Çalışmadan Sorumlu Yürütücü:

Çalışma Ekibi:

Adı, Soyadı, Unvanı	Çalıştığı Kurum	Araştırmadaki Görevi	E-posta adresi	Cep Telefonu	İmzası

Diğer Görevliler (Unvanı, Adı, Soyadı ve İmzası):

1-

2-

3-

- SAREM-HADYEK yönergesini okudum. Yönergeye uygun olarak çalışacağımı,
- Prosedürlerin mümkün olan en insanî ve çevreye duyarlı yöntemlerle 3R ilkelerine uyumlu olduğunu,
- Projenin (Yerel Etik Kurul'a başvuru tarihi itibarıyla) deneysel ve klinik olarak gerçekleştirilmediğini, herhangi bir dergide yayınlanmak ya da kongrede sunulmak üzere gönderilmediğini,
- Herhangi bir resmi kuruma (TÜBİTAK, TAGEM, BAP gibi) müracaat içeriğiyle başvuru formundaki içeriğin aynı olduğunu,
- Onay alınmış çalışmada; Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası bulunmayan kişilere deney hayvanlarında herhangi bir işlem yaptırmayacağımı,
- Çalışma sürecinde işlemlerde ve çalışma ekibinde yapılacak değişiklikler için SAREM-HADYEK' in iznini alacağımı,
- Çalışmanın bitimini müteakip 3 ay içerisinde Yerel Etik Kurulu'na bildireceğimi,
- Bu çalışma süresince SAREM-HADYEK Yönergesinde yer alan etik ilkelere uyacağımı, beklenmeyen ters bir etki veya olay olduğunda derhal Yerel Etik Kurula bildireceğimi,

Taahhüt ederim/ederiz. .. / .. / 20..

(Adı, soyadı, İmza)

Çalışma Yürütücüsü:

Adres:

Telefon (İş):

Telefon (Cep):

e-posta:

Not: İş bu taahhüt formu Proje yürütücüsü veya yöneticisi tarafından doldurulup onaylanarak resmi üst yazı ile SAREM-HADYEK'e gönderilmesi Etik Kurul Raporu için zorunludur.